

ТРУДОВА ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У чинному законодавстві України не визначається поняття педагогічного працівника. У п. 21 частини першої ст. 1 Закону України «Про освіту» [1] закріплене поняття педагогічної діяльності як інтелектуальної, творчої діяльності педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямованій на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей. Тобто, виходячи з даної норми, педагогічними працівниками слід визнати осіб, які займаються педагогічною діяльністю.

Крім поняття педагогічної діяльності, у п. 4 частини першої ст. 1 Закону України «Про освіту» визначається також поняття освітньої діяльності. Тому педагогічними працівниками, виходячи із визначення зазначених понять, слід вважати осіб, які займаються педагогічною та освітньою діяльністю.

Законом України «Про освіту» педагогічні працівники також визнаються учасниками освітнього процесу, передбачаються їх права та обов'язки, атестація, сертифікація педагогічних працівників, державні гарантії педагогічним працівникам. Окремими статтями Закону регламентуються професійний розвиток і підвищення кваліфікації педагогічних працівників, їх робочий час та оплата праці.

Правовий статус педагогічних працівників як суб'єктів трудових правовідносин включає такі чотири елементи: трудова правосуб'єктність; основні трудові права та обов'язки; юридичні гарантії трудових прав і обов'язків; відповідальність за порушення трудових обов'язків. Саме такі елементи правового статусу працівника і роботодавця як суб'єктів індивідуальних трудових правовідносин виділяють Г.І. Чанишева і І.А. Римар [2, с. 170].

Наявність трудової правосуб'єктності є обов'язковою умовою вступу педагогічного права у трудові правовідносини із закладом освіти. Трудова правосуб'єктність педагогічних працівників включає правосдатність, дієздатність та деліктоздатність. Трудова правоздатність і дієздатність педагогічних працівників виникають одночасно – з віку, з якого допускається прийняття на роботу. Деліктоздатність педагогічних працівників означає здатність нести відповідальність відповідно до чинного законодавства.

Особливістю трудової правосуб'єктності педагогічних працівників є відповідність вимогам до освіти та професійної кваліфікації, встановлені ст. 58 Закону України «Про освіту». У чинному КЗпП України відсутні спеціальні норми про встановлення вимог до працівників. Зазначені вимоги закріплені в різних нормативно-правових актах, що певною мірою спричиняє складнощі у правозастосовній діяльності. Важливою є

та обставина, що до проекту Трудового кодексу України включено окрему ст. 26 «Встановлення вимог до працівників» [3], що певною мірою усуває прогалини чинного Кодексу.

Незважаючи на те, що у назві статті ст. 58 Закону України «Про освіту» зазначається про вимоги до освіти та професійної кваліфікації педагогічного працівника закладу освіти, все ж на першому місці в цій статті встановлюються вимоги до фізичного і психічного стану такого працівника. Отже, по-перше, передбачається, що фізичний і психічний стан особи має бути таким, що дозволяє здійснювати педагогічну діяльність. Тільки такі особи можуть прийматися на посади педагогічних працівників.

По-друге, особи, які претендують на посади педагогічних працівників, повинні мати освітню та/або професійну кваліфікацію. Зазначена кваліфікація має відповідати кваліфікаційним вимогам до відповідних посад педагогічних працівників. Такі кваліфікаційні вимоги встановлюються чинним законодавством, зокрема професійним стандартом.

Аналіз положень частини другої ст. 58 Закону України дозволяє дійти висновку, що зміст зазначеної статті ширше за її назву. Про вимоги до фізичного і психічного стану не йдеться у назві статті, у зв'язку з чим вона потребує відповідного корегування.

Статтею 60 Закону України врегульований робочий час педагогічних працівників. Норми про час відпочинку педагогічних працівників містяться в Законі України «Про відпустку». Оскільки норма про тривалість щорічної основної відпустки педагогічних працівників є спеціальною, то, як видається, вона має бути закріплена в Законі України «Про освіту». У зв'язку з цим статтю 60 Закону видається доцільним доповнити відповідною нормою та іменувати її «Робочий час і час відпочинку педагогічних і науково-педагогічних працівників».

Наявність трудової правосуб'єктності є необхідною умовою для укладення трудового договору педагогічного працівника із закладом освіти. Звертає на себе увагу та обставина, що новим Законом України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року, на відміну від раніше чинного Закону, не передбачена контрактна форма трудового договору. Про останній згадується в різних статтях Закону 2017 року. Оскільки контракт може бути укладений тільки у випадках, передбачених законом, при прийнятті на роботу педагогічного працівника контрактна форма трудового договору не застосовується.

Наявність передбачених Законом вимог до фізичного і психічного стану, освіти та професійної кваліфікації педагогічного працівника слід дійти висновку, що його трудова правосуб'єктність носить спеціальний характер.

Список використаної літератури:

1. Про освіту: Закон України 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. Ст. 380.
2. Чанишева Г.І. Правове регулювання індивідуальних трудових відносин: монографія / Г.І. Чанишева, І.А. Римар. Одеса: Фенікс, 2016. 192 с.

3. Проект Трудового кодексу України № 2410 від 08.11.2019.
https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67331

Ключові слова: педагогічні працівники, трудова правосуб'єктність, законодавство України.

Ключевые слова: педагогические работники, трудовая правосубъектность, законодательство Украины.

Key words: pedagogical employees, labour capacity, legislation of Ukraine.

КРАСНОВА АНАСТАСІЯ ВАЛЕРІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення*

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ТА КОНСУЛЬТАЦІЇ У СИСТЕМІ ТРУДОВИХ ПРАВ

У науці трудового права у системі трудових прав виокремлюються індивідуальні та колективні трудові права. Останні закріплюються у міжнародно-правових актах і актах національного законодавства. У міжнародно-правових актах закріплені такі колективні трудові права, як право працівників і роботодавців на свободу об'єднання, право працівників на участь в управлінні організацією, право працівників і роботодавців на колективні переговори і укладення колективних договорів, право працівників і роботодавців (їх представників) на інформацію та консультації, право працівників і роботодавців на вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). В Європейській соціальній хартії (переглянутій) проголошені ще такі колективні трудові права, як право працівників і роботодавців на колективні дії, включаючи право на страйк), право працівників отримувати інформацію та консультації під час колективного звільнення.

Теорію колективних трудових прав у сучасній науці трудового права розробляє Г.І. Чанишева. Вчена відзначає, що зазначені права є колективними правами, по-перше, через те, що здійснюються колективними суб'єктами: сторонами соціального діалогу та їх суб'єктами, як вони визначені ст. 4 Закону України «Про соціальний діалог в Україні», колективами працівників, організаціями профспілки (дані організації визначаються у ст. 1 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», хоча у ст. 4 Закону України «Про соціальний діалог в Україні» про них не згадується), профспілковими органами, профспілковими представниками. По-друге, колективний характер даних прав обумовлений формою (порядком) їх здійснення як безпосередньо колективом працівників, роботодавцем, так і через уповноважених представників (профспілки, їх об'єднання, організації роботодавців, їх об'єднання та ін.).